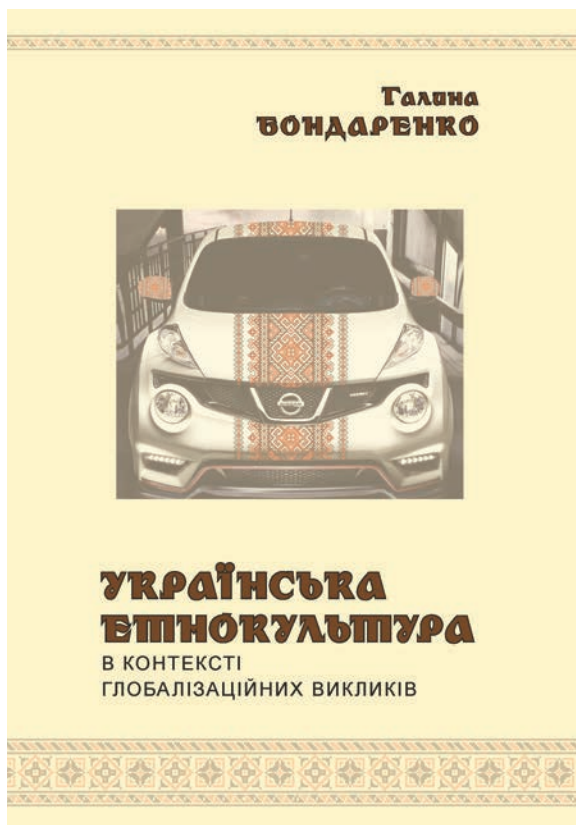

РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Валерій Капелюшний

Бондаренко Г. Українська етнокультура в контексті глобалізаційних викликів / Галина Бондаренко ; [голов. ред. Г. Скрипник]. – Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2014. – 226 с.+ іл.

Вплив глобалізаційних викликів на становище української національної культури в цілому, етнокультури зокрема, є найменш дослідженим явищем, тому поява цієї праці видається суспільно затребуваною і своєчасною.

Матеріали книги, що складається з трьох розділів, подають ретроспективну картину етнокультурного розвитку українства в Україні та за її межами (переважно на теренах етнічних українських земель). Авторка аналізує сучасні процеси міжкультурної взаємодії, соціокультурні та політичні наслідки яких особливо помітні в умовах пограниччя — україн-

сько-російського, українсько-білоруського, українсько-угорського тощо.

Перший розділ видання «Традиційна культура українців в Україні та за її межами: історіографія, трансформації, інновації» містить різнопланові розвідки, об'єднані ідеєю показати генетичну спорідненість та історичну тяглість української етнокультурної традиції в різних регіонах проживання етносу. Обрані для історіографічного розділу постаті Антона Суботи (дописувача до НТШ з Воронежчини), Леоніда Лаврова (відомого російського сходознавця), Федора Щербини (статистика, історика козацтва) мало кому відомі як дослідники з української етнографії. Повернення їхніх імен до вітчизняної науки, безумовно, важливе.

Одним з найпотужніших глобалізаційних чинників є розповсюдження інформаційних технологій. У параграфі «Трансформації» Г. Бондаренко детально проаналізувала вплив сучасних мас-медіа (мережових спільнот, телебачення) на становище етнокультури. Разом з популяризацією етнокультурних явищ сучасні інформаційні технології сприяють уніфікації регіональних традицій, комерціалізації святкової етнічної культури, посилюють міжкультурні запозичення, що матиме негативні наслідки для збереження культурної самобутності.

У передмові до книги зазначено, що представлені в ній матеріали дають змогу простежити події, які передували сучасним соціально-політичним конфліктам в країні (с. 6). Читач може переконатися в цьому, ознайомлюючись зі змістом другого розділу «Транс-

формаційні процеси і соціокультурні практики населення українського пограниччя та зон ризику культур», що представляє справді оригінальні роздуми та висновки автора. Ідеться, зокрема, про вплив інформаційного ресурсу на українсько-російському пограниччі, і як наслідок — визнання переваг російського громадянства. Шкода, що факт про звернення мешканців села Успенка Донецької області про приєднання його до Росії (у 2007 р.) був помічений лише науковою спільнотою (с. 126). Важливими видаються акценти Галини Бондаренко на символічно-образній сфері громадського простору сучасного міста. Домінування в ній пам'яток, меморіалів комуністичної доби, а подекуди споруджених вже за часів незалежності імперських символів, безперечно, впливають на світоглядні орієнтації населення.

Безпосереднє етнографічне студіювання авторкою різноманітних локацій і культур зон ризику дало змогу дослідниці встановити специфіку культурних статусів об'єктів дослідження (затоплені села Наддніпрянщини, села-передмістя Києва, українські села Белгородщини та Воронежчини, Литви, населені пункти, що постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС), простежити не лише розмаїття української культури, але і її життєвий потенціал,

вплив на неї техногенних факторів, міжетнічного спілкування.

Вважаємо, що наукове значення і новизна рецензованого видання полягає також у виокремленні авторкою значимих ментальних рис українського етносу, зокрема народної релігійності. У книзі це явище досліджено на загальноукраїнському та регіональному рівнях. Г. Бондаренко не оминає увагою і політичний аспект сучасних конфесійних уподобань українців. Відомо до яких наслідків призвело поширення ідей «русского міра» серед пастви церков Московського патріархату. Аналізуються також впливи неорелігій, конфесій орієнтаційного спрямування на народну звичаєву культуру, повсякденні традиції.

На основі широкого кола польових досліджень авторка уклала цікаву збірку матеріалів і визначила вплив культурно-інформаційного чинника (у тому числі засобів масової інформації) на збереження та розвиток явищ традиційності. Складно переоцінити важливість такого дослідження в сучасних умовах, коли українська державність і навіть територіальна цілісність перебувають під загрозою через експлуатацію політичною елітою засобів масової інформації та культурного розмаїття людності України.